

Riemwiervoetjes en hun begroeiing – eerste melding van *Watersipora subtorquata* (d'Orbigny, 1852) op het Belgische strand

Hans De Blauwe

Eind september 2011 genoten we van een heel warme nazomerweek. Daarna veranderde het weer drastisch met regen en veel wind. Na een paar dagen strakke wind uit het noordwesten kreeg ik op 8 oktober een mailtje uit Nederland met als titel: riemwier-alert! Het was zover, Ellen van der Niet had tijdens haar strandwacht Katwijk-Noordwijk (een traject van 2 km in Zuid-Holland) vrij veel aangespoeld riemwier opgemerkt en mij dadelijk op de hoogte gebracht.

Dankzij deze heel efficiënte Nederlands-Belgische samenwerking, die onder SWG-ers navolging verdient, heb ik mij vroeger dan voorzien naar het strand van Zeebrugge verplaatst. Het was ook niets te vroeg want ondertussen was de windrichting weer veranderd en zou het aanspoelsel snel verdwijnen.

In Zeebrugge lag over een strook van ongeveer 100 m wat wier aangespoeld met daartussen eigenlijk weinig riemwier. Toch kon ik vijf riemwiervoetjes verzamelen. Op de onderzijde van deze voetjes vond ik volgende mosdiersoorten:

Watersipora subtorquata
Schizoporella unicornis
Electra pilosa
Celleporina hassallii
Callopora lineata
Flustrellidra hispida
Haplopoma graniferum

Watersipora subtorquata (d'Orbigny, 1852) is een invasieve exoot die nog niet eerder in België was aangetroffen.

In 1999 maakte ik voor het eerst kennis met deze soort op de SWG-reis naar St-Jacut-de-la-Mer (Bretagne) en rapporteerde daarover in De Blauwe (2000) onder de naam *W. subovoidea*. Ook in daaropvolgende SWG-reizen naar Bretagne kwamen we *W. subtorquata* tegen (De Blauwe, 2003 en 2005). Later werd deze soort gevonden op Guernsey en aan de Kanaalkust van Groot-Brittannië (Ryland et. al., 2009). Hoewel de Bretoense kolonies centraal eerder zwart gekleurd zijn en de kolonies van Guernsey en Groot-Brittannië helemaal rood, betreft het dezelfde soort. De Bretoense populatie is

waarschijnlijk ingevoerd met oesters terwijl de populaties van Engeland en Guernsey vermoedelijk aan de buitenwand van pleziervaartuigen zijn geïntroduceerd. Ook in Nieuw-Zeeland, Australië en Californië komt deze invasiesoort voor.

Mijn ervaring is dat de kolonies vooral op beschaduwde plaatsen voorkomen vanaf de laagwaterlijn en dieper. Larven settelen zich ook op de onderzijde van riemwiervoetjes. Zo was *Watersipora subtorquata* al aangespoeld op riemwiervoetjes in Nederland in augustus 2009 (de Ruijter & Faasse, 2010) en augustus 2010 (de Ruijter, 2011). De huidige Belgische vondst betreft eveneens een kolonie op een aangespoeld riemwiervoetje en was wel te verwachten.

Riemwier (*Himanthalia elongata*) groeit niet in België of Nederland maar wel aan de kust van Frankrijk en Groot-Brittannië. Het riemwier dat bij ons aanspoelt komt vrijwel zeker uit het Kanaal. Het transport van mosdierkolonies op riemwiervoetjes kan bijdragen tot de verspreiding van de soort maar we moeten dat nu ook niet overdrijven. Voor een permanente vestiging moeten de getransporteerde kolonies larven afgeven vooraleer de kolonie aanspoelt of sterft. De larven hebben een paar uren de tijd om zich te vestigen, wat aan onze zandige kust niet vanzelfsprekend is. Stel dat een larve zich toch weet vast te hechten op een schelp of steen, dan moeten de larfjes die deze kolonie levert zich ook in de buurt kunnen vasthechten. De grootste kans op een permanente vestiging is er in havens, waar voldoende vaste structuren aanwezig zijn. In havens is de introductie veel meer voor de hand liggend, via larven losgelaten uit kolonies op scheepsrompen, voornamelijk van pleziervaartuigen. Eénmaal *W. subtorquata* zich gevestigd heeft is het wel een soort om rekening mee te houden. Grote oppervlakten kunnen bedekt worden, zowel van havenstructuren als van scheepsrompen. Het is dus niet alleen een plaats- en voedselconcurrent voor de inheemse mariene fauna, het is ook een te duchten foulingsoort. Hij overgroeit snel scheepshuiden die met anti-foulingverf zijn behandeld, waardoor andere organismen niet meer verhinderd worden om zich te vestigen. *Watersipora subtorquata* is een soort die heel gemakkelijk kan overgebracht worden met schelpdiertransporten.

Hoe *W. subtorquata* herkennen? De kolonies vallen op door hun helderrode kleur, oudere zoïden in het midden van de kolonie kunnen grijs tot zwart worden. Het operculum heeft een zwarte band met aan weerszijden een lichte ronde vlek. Een mooie foto van de zoïden is afgebeeld in de Ruijter & Faasse (2010). Ryland et. al. (2009) is onmisbaar voor wie meer wil vernemen over kenmerken en voorkomen van deze soort.

Summary

The invasive bryozoan *Watersipora subtorquata* has been washed ashore on the coast of Belgium on a *Himanthalia* stipe, probably originating from the French or English coast

of the English Channel. This was expected as two colonies washed ashore in the Netherlands in 2009 and 2010. Floating seaweeds are a possible resource for future colonisation of the Southern Bight of the North Sea but it is likely that other vector will be more important such as shellfish importation or hull fouling.

Foto 1: Riemwieren op het strand. (Foto: Hans De Blauwe)

Literatuur

- De Blauwe, H. (2000). Mosdiertjes gevonden tijdens de SWG-reis naar Bretagne 1999. *De Strandvlo*, 20 (2): 58–72.
- De Blauwe, H. (2003). Bryozoa verzameld op weg SWG-reis van 2002 naar de Cotentin, Frankrijk. *De Strandvlo*, 23 (1): 21–25.
- De Blauwe, H. (2005). Bryozoa verzameld tijdens de SWG-reis naar Bretagne in April 2005. *De Strandvlo*, 25 (3-4): 76–82.
- de Ruijter, R.; Faasse, M. (2010). Het exotische mosdiertjes *Watersipora subtorquata* (d'Orbigny, 1852) aangespoeld in Nederland. *Het Zeepaard* 70(2): 57-60.
- de Ruijter, R. (2011). CS-verslag. *Het Zeepaard*, 71(1): 8-14.
- Ryland, J.S.; De Blauwe, H.; Lord, R.; Mackie, J.A. (2009). Recent discoveries of alien *Watersipora* (Bryozoa) in Western Europe, with redescrptions of species. *Zootaxa* 2093: 43-59.